

ગુજરાતમિત્ર ૧૬૪ વર્ષ

મંગળવાર ૧૩ ઓક્ટોબર, ૨૦૨૬

નવનીયમ પિલ્લાઈને નોબેલ પ્રાઈઝ: આંતરરાષ્ટ્રીય કાયદાઓના પાલનના આગ્રહનું સન્માન

દક્ષિણ આફ્રિકાના ભારતીય મૂળના ન્યાયશાસ્ત્રી નવનીયમ પિલ્લાઇ, જેઓ નવિના ટૂંકા નામે ઓળખાય છે, જેમણે UN માનવ અધિકારના ભૂતપૂર્વ વડા તરીકે નરસંહાર અને ખતીય હિંસા અંગેના આંતરરાષ્ટ્રીય કાયદાને નવું રૂપ આપવામાં મદદ કરી હતી, તેમને શાંતિ અને આંતરરાષ્ટ્રીય કાયદાને પ્રોત્સાહન આપવાના પ્રયાસો માટે શુક્રવારે 2026નો નોબેલ શાંતિ પુરસ્કાર મળ્યો છે. વિશ્વમાં અનેક લોકોએ આ બહેતારને વધાવી લીધી છે. ભારત માટે પણ એક રીતે, આ ગૌરવની વાત છે, ખે કે અમુક ચોક્કસ મુદ્દાઓને કારણે ભારતનો પ્રતિસાદ દીધો અને

દબાવેલો રહ્યો છે.

નવનીયમનું નામ આમ તો બહુ બાણીતુ નથી પરંતુ આંતરરાષ્ટ્રીય કાયદાવિદો અને પીઠ પત્રકારો તેમને બાણે છે. માનવ અધિકારોના હનન બાબતે તેઓ ખૂબ બોલકા રહ્યા છે અને તેથી અમુક વર્ગોમાં તેઓ અળખામણા પણ બન્યા છે. 2૩ સપ્ટેમ્બર, 1941ના રોજ ડરબનમાં તમિલ મૂળના ભારતીય માતાપિતાને ત્યાં જન્મેલા પિલ્લાઇ રંગભેદની નીતિના માહોલ હેઠળ ઉછેર્યા હતા અને બાદમાં તેમણે વંશીય ભેદભાવને પડકારવા, રંગભેદ વિરોધી કાર્યકરોનો બચાવ કરવા અને માનવ અધિકારો તથા સમાનતાને

જ્વાળામુખી બનતા નહિ

એક દરિયાર્ધ ટાપુ પર વિશાળ જ્વાળામુખી હતો.મહેલાં તે ફાટતો અને તેમાંથી ગરમ લાવા નીકળતો પણ ઘણાં વર્ષોથી તે જ્વાળામુખી ફાટ્યો ન હતો અને તેની ઉપર વૃક્ષો ઊંચી નીકળ્યાં હતાં એટલે તે બહારથી લીલોતરીથી ભરેલો પર્વત બની ગયો. લોકોને લાગ્યું આ જ્વાળામુખીની અંદરનો લાવા શાંત થઈ ગયો લાગે છે. હવે તે ક્યારેય નહિ ફાટે. એટલે આદિવાસીઓ કોઈ ડર વિના પર્વતની ઉપર ફૂલ, ફળ, લાકડાં ભેગા કરવા જતાં અને લીલોતરીથી ભરેલો પર્વત હતો એટલે તેની નજીક પોતાની બની ઝૂંપડીઓ બનાવવા લાગ્યાં. આદિવાસીઓના વૃદ્ધ સરદારે તેમને ચેતવ્યા કે આ જ્વાળામુખી પર્વત છે. ગમે ત્યારે ફાટશે અને નુકસાન પહોંચાડશે પણ કોઈએ તેમની વાત કાને ધરી નહિ. પણ હકીકતમાં અનુભવી સરદારની વાત સાચી હતી,પર્વતની અંદર વર્ષોથી લાવા ભેગો થતો હતો. અનેક વર્ષોથી ભેગો થયેલો તે લાવાવા ઉકળી રહ્યો હતો. એક દિવસ નાની ધુણરી થઈ... પછી મોટો વિસ્ફોટ... જ્વાળામુખી ફાટ્યો ...દખદખતો લાવારસ બહાર આવ્યો અને ચારે બાજુ વિનાશ થયો. આસપાસ બનાવેલાં આદિવાસીઓનાં ઝૂંપડાંઓ નાશ પામ્યાં. યુવાન આદિવાસીઓ વૃદ્ધ સરદાર પાસે ગયાં અને પૂછવા લાગ્યાં આ પર્વત તો વર્ષોથી શાંત હતો તો પછી આટલા વર્ષે તે કેમ ફાટ્યો? વૃદ્ધ સરદાર બોલ્યા, ‘આ પર્વત આજે નથી ફાટ્યો. તે વર્ષોથી અંદર ભરાતો હતો.ગરમાગરમ લાવાથી ઉકળતો હતો અને દબાણ વધતાં ફાટ્યો. તમે મારી ચેતવણી ત્યારે સાંભળી નહિ અને આજે આ બનાવ પછી હું જે સમજવું છું તે સાંભળજો અને ચાદ રાખજો. આપણા બધાના દિલની અંદર પણ આવો એક જ્વાળામુખી છે. અંદર એક લાવા સતત સળગે છે. જે ગમે ત્યારે ફાટી શકે છે. વૃદ્ધ સરદારની વાત કોઈને સમજાઈ નહિ પણ છતાં બધા દયાનથી સાંભળી રહ્યા હતા. એક યુવાને પૂછ્યું, ‘સરદાર બધાની અંદર જ્વાળામુખી એટલે શું?’ વૃદ્ધ સરદાર બોલ્યા, ‘આપણી અંદર પણ જીવનમાં થયેલાં દરેક અપમાન, દરેક ગુસ્સો , દરેક દુઃખ, દરેક દગો વગેરેનો લાવાની જેમ સંગ્રહ થતો બાય છે.વર્ષો સુધી દબાવેલી લાગણીઓ એક દિવસ વિસ્ફોટ કરે જ છે. આ વિસ્ફોટની અંદર હોય છે: કોઈકે આપેલું દુઃખ ,બધાની વચ્ચે થયેલું અપમાન, પ્રિયજને કેટેલો અસ્વીકાર, જીવનની એકલતા, કોઈ ભૂલને પસ્તાવો, કોઈ બાણ્યો કે અજાણ્યો ભય મળીને ઉકળતો લાવા..... આ લાવા આપણા જીવનને અને આપણી આજુબાજુના સંબંધોનો નાશ કરી શકે છે એટલે હંમેશા ચેતતા રહેજો અને મનમાં કંઈ સંઘરતા નહિ; નહિતર જ્વાળામુખીની જેમ ફાટશે તો વિનાશ નોતરશે.’ એક યુવાને પૂછ્યું, ‘સરદાર તો શું કરતું બોલો છો?’ સરદારે કહ્યું, ‘મેં કહ્યું હતું કે આ જ્વાળામુખી પર્વતથી દૂર રહેજો તેમ મનને જ્વાળામુખી પર્વત બનવા ન દેતા...મનમાં અનેક પડકારની નકારાત્મક લાગણીનો લાવા ભરાઈ ન રહે તે માટે મન સાફ રાખજો અને જે લાગણી થાય તે મનમાં સંઘરી રાખવી નહિ પણ સામેવાળાને કહી દેવી અને ઉભરો હાલવી નાખવો અને પછી ભૂલી જવું તેમાં જ સમયદારી છે.’ સરદારે સુંદર સમજ આપી.

ફાટ્યો? વૃદ્ધ સરદાર બોલ્યા, ‘આ પર્વત આજે નથી ફાટ્યો. તે વર્ષોથી અંદર ભરાતો હતો.ગરમાગરમ લાવાથી ઉકળતો હતો અને દબાણ વધતાં ફાટ્યો. તમે મારી ચેતવણી ત્યારે સાંભળી નહિ અને આજે આ બનાવ પછી હું જે સમજવું છું તે સાંભળજો અને ચાદ રાખજો. આપણા બધાના દિલની અંદર પણ આવો એક જ્વાળામુખી છે. અંદર એક લાવા સતત સળગે છે. જે ગમે ત્યારે ફાટી શકે છે. વૃદ્ધ સરદારની વાત કોઈને સમજાઈ નહિ પણ છતાં બધા દયાનથી સાંભળી રહ્યા હતા. એક યુવાને પૂછ્યું, ‘સરદાર બધાની અંદર જ્વાળામુખી એટલે શું?’ વૃદ્ધ સરદાર બોલ્યા, ‘આપણી અંદર પણ જીવનમાં થયેલાં દરેક અપમાન, દરેક ગુસ્સો , દરેક દુઃખ, દરેક દગો વગેરેનો લાવાની જેમ સંગ્રહ થતો બાય છે.વર્ષો સુધી દબાવેલી લાગણીઓ એક દિવસ વિસ્ફોટ કરે જ છે. આ વિસ્ફોટની અંદર હોય છે: કોઈકે આપેલું દુઃખ ,બધાની વચ્ચે થયેલું અપમાન, પ્રિયજને કેટેલો અસ્વીકાર, જીવનની એકલતા, કોઈ ભૂલને પસ્તાવો, કોઈ બાણ્યો કે અજાણ્યો ભય મળીને ઉકળતો લાવા..... આ લાવા આપણા જીવનને અને આપણી આજુબાજુના સંબંધોનો નાશ કરી શકે છે એટલે હંમેશા ચેતતા રહેજો અને મનમાં કંઈ સંઘરતા નહિ; નહિતર જ્વાળામુખીની જેમ ફાટશે તો વિનાશ નોતરશે.’ એક યુવાને પૂછ્યું, ‘સરદાર તો શું કરતું બોલો છો?’ સરદારે કહ્યું, ‘મેં કહ્યું હતું કે આ જ્વાળામુખી પર્વતથી દૂર રહેજો તેમ મનને જ્વાળામુખી પર્વત બનવા ન દેતા...મનમાં અનેક પડકારની નકારાત્મક લાગણીનો લાવા ભરાઈ ન રહે તે માટે મન સાફ રાખજો અને જે લાગણી થાય તે મનમાં સંઘરી રાખવી નહિ પણ સામેવાળાને કહી દેવી અને ઉભરો હાલવી નાખવો અને પછી ભૂલી જવું તેમાં જ સમયદારી છે.’ સરદારે સુંદર સમજ આપી.

જેના કાન સપણા એ ખાય નહિ ડફણાં..!

નીક અને કાન વીંધવાની પ્રથા છોકરીઓમાં પુરાણી છે અને દીકરીઓએ એ શોભે પણ ખરી. પણ જ્યારથી મા-બાપના હાથમાં મોબાઈલ આવ્યો ત્યારથી દીકરાઓના કાન વીંધવાનું મા-બાપ ભૂલી ગયાં અને છોકરાઓ પણ કાન વીંધવાને ને લટિયા લાંબા રાખતા થઈ ગયા. આવું કેમ કરે છે એનું કારણ મને ખબર નથી. કદાચ એવું પણ હોય કે પારકી આવીને કાન વીંધે એ પહેલાં જતે જ વીંધાવેલા સારા..! એના કપાળમાં કાન ફેડું..! આજે મને કાન વિશે કાનફૂસી કરવાની ઉપડી છે, બોસ..! શરીર બનાવતાં વધ્યો-ઘટ્યો માલ ચહેરાની બંને બાજુએ ફાલવ્યો હોય એવા બંને કાન માટે કેવી કેવી છોરિયાફાડ કહેવતો આપી છે..! “કાન છે કે કોરિયાં, કાનના કીડા ખરી ગયા, કાનમાં ઝેર રેડ્યું, કાનાફૂસી કરી, કાયા કાનની નીકળ્યો, એક કાનથી સાંભળે ને બીજા કાનથી કાઢી નાખે, એના કાનમાં તમરાં બોલે, પારકી મા હોય એ જ કાન વીંધે, કાન આમળી નાખવો વગેરે વગેરે..!” અહાહાહાહ..! કેવી મોઢીદાદ મિલકત સાથે ભગવાને આપણને પૃથ્વી ઉપર મોકલ્યા છે, યાર..! અમુક તો એવી એવી સર્કિટ નાખેલી બે-ચાર તાજમહાલ વેચી નાખીએ તો પણ ન મળે..! હદય ગયું એટલે ગયું..! દુનિયાના વિઝા પૂરા થયા એમ ચાલતી જ પકડવાની..! કોઈ કોઈ વાતે કમી પડી, યાર..! કે ભગવાને એવી પણ વ્યવસ્થા કે જે શરીરના કોઈ અંગમાં તકલીફ પડે તો એના નિષ્ણાત ડોક્ટર હાજર..! આંખની માથાફૂટ આવે તો આંખના તજણ હાજર, નાકની આવે તો નાકના હાજર, દાંતની આવે તો

દાંતના હાજર ને કાનની આવે તો કાનના ડોક્ટર હાજર..! શરીરના સ્પેર પાટ્ટરનું રિપેરિંગ કરાવવા કે નકલી પાટ્ટનું નંખાવવા માટેની પણ આગોતરી વ્યવસ્થા કરી આપી છે..! પેટદૂટી વાત કરું તો શરીરનાં તમામ અંગોમાં કાન મને બહુ ગમે..! બંને કાનની કોઈ ઝંઝટ જ નહિ. ઋષિમુનિની જેમ તપસ્વીની માફક ધૂણી ધખાવીને બેઠા જ હોય..! અનેક આર્કિટેક્ટને ચાર-પાંચ વેંકેશમાં બેસાડીને ભગવાને શરીરની ડિઝાઈન બનાવી હોય એમ કાનની રચનામાં કોઈ મોટી માથાફૂટ જ નહિ. યુનિવર્સલ એક જ ડિઝાઈન..! કાનની રચના જોઈએ તો શરીરની બાઉન્ડરી બહાર બિનઅધિકૃત બાંધકામ થયેલું હોય એવું લાગે, પણ બાંધણી એવી કે શરીરની શોભા વધારે. એકદમ નિઃસ્પૃહી ને બિનઉપદ્રવી..! સિવાય કે કાન વાટે કાનફૂસી કરીને કોઈ જીભની અદાલતમાં કેસ પહોંચાડે તો જ દંગલ થાય. દેખાવ આતંકવાદી થાણા જેવો, પણ સ્વભાવ શાંત..! સિવાય કે કોઈ નિર્દોષ કાનનો ઉપયોગ કરીને આતંક ફેલાવવાનો પ્રયાસ કરે તો જ ધીંગાણાં થાય.

ચહેરાની બંને બાજુના ઓપન પ્લોટમાં એવાં ગોઠવાયેલાં કે તીવ્રસ્થળ જેવાં લાગે. કોઈ દયાળુ દાનેશ્વરીએ ચહેરા ઉપર બે ચબૂતરા બાંધ્યા હોય એમ શોભા પણ વધારે..! રસ્તાના આઈલેન્ડ જેવાં..! ગમે એવી સુનામી આવે કે બોમ્બપ્રકાશ થાય, પોતે શાંતિના દૂત જેવા..! શરીરના એએસેડર એટલે બંને કર્ણો..! પોતે નિર્લેપ રહે ને બરાડા મોંઠા પાસે પડાયે..! જગતને સંદેશ પણ આપે કે, ‘સુખી રહેવું હોય તો મારી જેમ સરળ, શાંત

આગળ ધપાવવાની કારકિર્દી બનાવી હતી. પિલ્લાઇના પિતા બસ ડ્રાઇવર હતા. નાણાકીય મુશ્કેલીઓ હોવા છતાં, તેમના માતાપિતાએ શિક્ષણ પર ભાર મૂક્યો અને આગ્રહ રાખ્યો કે તેમની પુત્રીઓને પણ પુખ્તોની જેમ જ શિક્ષણ મળવું બેઈએ. પિલ્લાઇએ નાતાલ યુનિવર્સિટીમાં અભ્યાસ કર્યો અને બાદમાં હાર્વર્ડ યુનિવર્સિટીમાંથી અનુસ્નાતક કાચાદાની ડિગ્રી મેળવી. ઉચ્ચ શિક્ષણ માટે સાઉથ આફ્રિકાના ભારતીય સમુદાયે પણ તેમને મદદ કરી. ‘ઇન્ટરેટ્યુલ્ ફોર આફ્રિકન વુમન ઇન લો’ અનુસાર, 1967માં તેઓ દક્ષિણ આફ્રિકાના નાતાલ પ્રાંતમાં કાયદાની પ્રેક્ટિસ શરૂ કરનાર પ્રથમ અશ્વેત મહિલા બની ગયા. તેમણે રંગભેદ વિરોધી કાર્યકર્તાઓનો બચાવ કરવામાં અને રાજકીય કેદીઓ પ્રત્યેના વ્યવહાર તરફ ધ્યાન દોરવામાં દાયકાઓ વિતાવ્યા. નેલ્સન

મંડેલાને પણ તેમના પ્રયાસોથી કારવાસમાં રાહત મળી હતી. તેમણે રંગભેદ વિરોધી કાર્યક્રમો માટે લડત આપી હતી. તેમની કારકિર્દી તેમને પાછળથી દક્ષિણ આફ્રિકાની હાઇકોર્ટ, રવાંડા માટેની ઇન્ટરનેશનલ ક્રિમિનલ ટ્રિબ્યુનલ અને ઇન્ટરનેશનલ ક્રિમિનલ કોર્ટ સુધી લઈ ગઈ. તેમણે રવાંડા ટ્રિબ્યુનલના જજ અને પ્રમુખ તરીકે તથા 2008થી 2014 સુધી માનવ અધિકારો માટેના યુએન હાઇ કમિશનર તરીકે સેવા આપી હતી. નોબેલ પીસ સમિતિએ તેમને તેમના સમયના સૌથી આદરણીય આંતરરાષ્ટ્રીય ન્યાયશાસ્ત્રીઓમાંના એક તરીકે વર્ણવ્યા અને ભારતપૂર્વક જણાવ્યું કે શાંતિ જાળવવા અને હિંસા વિના સંઘર્ષોનો ઉકેલ લાવવા માટે કાયદાનું શાસન આવશ્યક છે. યુએનના મહામંત્રી એન્ટોનિયો ગુટેરેસે યોગ્ય રીતે જ તેમને ન્યાય માટેનો સ્વતંત્ર અવાજ

ગણાવ્યા અને કહ્યું કે તેમને આ ઇનામ મળ્યું તેના પરથી એને બળ મળે છે કે શાંતિ આંતરરાષ્ટ્રીય કાયદાઓ મુજબ સ્થપાવી બેઈએ અને નહીં કે શક્તિશાળી લોકોના વિચારો પ્રમાણે. ભારતમાં તમિલનાડુ સહિત કેટલાક પ્રાદેશિક સ્તરે તેમની નોબેલ પ્રાપ્તિને આવકારવામાં આવી છે પરંતુ અમુક બાબતોમાં વૈચારિક ટક્કર થતી હોવાના દેખીતા કારણોસર ભારત સરકારે તેમને ઉમળકાભેર અભિનંદન આપવાનું ટાળ્યું છે.

તેમની ન્યાયિક કારકિર્દીનું સૌથી પરિણામલક્ષી પ્રકરણ રવાંડા માટેની ઇન્ટરનેશનલ ક્રિમિનલ ટ્રિબ્યુનલમાં તેમનું કાર્ય હતું, જ્યાં તેઓ જીન-પોલ અકાયેસુ સામેના સીમાચિહ્નરૂપ કેસના ન્યાયાધીશોમાંના એક હતા. અકાયેસુ ભૂતપૂર્વ મેયર હતા જેમને 1994ના રવાંડા માનવસંહાર દરમિયાન નરસંહાર, માનવતા વિરુદ્ધના

“લોકગીત-ગરબો” એ સમાજશિક્ષણનું અગત્યનું માધ્યમ છે, સમાજજીવનનો વારસો છે

‘ગરબો’ એટલે જેના ગર્ભમાં પ્રકાશ છે તે. છિન્નોવાળા માટીના ઘડામાં દીવો મૂકવામાં આવે તેને ગરબો કહે છે. ગરબો અભિવ્યક્તિનું પ્રતીક છે. નિયમો અને બંધનોથી ઘેરાયેલું સમાજજીવન જો માટીની ઘડો હોય તો તેમાં રહેલાં છિદ્રો આપણા તહેવારો છે. આ છિદ્રો આપણી લાગણીઓ અને અભિવ્યક્તિને બહાર આવવાની તક આપે છે. દીવાને પ્રજ્વલિત રહેવા હવા જોઈએ અને પ્રકાશ ફેલાવવા જગ્યા જોઈએ. ઘડો દીવાને પવનથી બચાવે છે, જ્યારે છિદ્રો હવા અને પ્રકાશનો માર્ગ બને છે. એ જ રીતે પરંપરાગત તહેવારો માણસને પોતાની લાગણીઓ વ્યક્ત કરવાની તક આપે છે. આથી કોઈ સમાજને સમજવો હોય તો તેનાં લોકગીતો, ઉત્સવો, પરંપરાઓ અને વ્યવહારોનો અભ્યાસ કરવો જોઈએ. ગરબો ગુજરાતની લોકઅભિવ્યક્તિનું સશક્ત માધ્યમ છે. તે સાહિત્ય પણ છે અને નૃત્ય પણ. આપણા લોકપ્રિય ગરબાઓમાં સમાજજીવવસ્થા, પરંપરાઓ, પ્રેમ, વિરહ અને જીવનની અનુભૂતિઓનો વારસો સચવાયો છે. લોકસાહિત્ય સમાજનું દર્પણ છે, જે તેનો સાચો ચહેરો બતાવે છે.

આજે નવરાત્રિનો ઉત્સવ ચરમસીમાએ છે. યુવાનો પાર્ટી પ્લોટમાં અને બાળકો સહિત વડીલો સોસાયટીઓ તથા પોળોમાં ગરબે ધૂમી રહ્યા છે. આ ગરબામાં છુપાયેલા સમાજશાસ્ત્રને સમજવાનો પ્રયાસ કરીએ. ભારતમાં દેવીની ઉપાસનાની દૃષ્ટિએ વર્ષ દરમિયાન ચાર નવરાત્રિ આવે છે. જોકે શરદ નવરાત્રિ ગુજરાતમાં ગરબા માટે વિશેષ

મહત્ત્વ ધરાવે છે. નવરાત્રિ દશભરમાં ઉજવાય છે, પરંતુ ગરબા ગાવા અને સમુહમાં નૃત્ય કરવાની પરંપરા ગુજરાતની વિશિષ્ટ ઓળખ બની છે. સંભવતઃ ખેતીપ્રધાન સમાજમાં ચોમાસુ પાક ઊગ્યા પછી પાકની સંભાળ માટે લોકો રાત્રે જાગતા હશે. ઘરકામમાંથી નવરી પડેલી સ્ત્રીઓએ ચોકમાં માતાજીની સ્તુતિ, આરતી અને ભક્તિગીતો ગાવાનું શરૂ કર્યું

વિવિધ કીમના સહિયારા યોગદાનનું પ્રતીક છે. સમાજરૂપી ગરબો સોના સહકારથી જ શોભે છે.

‘મા પાવા તે ગઢથી ઊતર્યાં મા કાળી રે, માએ વસાવ્યું ચાંપાનેર પાવાગઢવાળી રે’ જેવા ગરબામાં પણ નગરવસવાટ અને સામાજિક વ્યવસ્થાની ઝલક મળે છે. સોની, સુધાર, માળી સહિત વિવિધ વ્યવસાય સાથે જોડાયેલા લોકોના યોગદાનથી

નોકરી માટે ગયો છે. નાનો દિયર મહેદીનો છોડ લાવીને ભાભીને હાથ રંગવા આગ્રહ કરે છે. ભાભી કહે છે, ‘મહેદી મૂકીને વીરા શું રે કરું, તેનો જોનારો પરંદા રે.’ તહેવાર છે, શણગાર છે, મહેદી છે, પરંતુ જેની સામે સજવું છે તે પતિ જ હાજર નથી. આ પંક્તિમાં વિરહ અને એકલતાની વેદના વ્યક્ત થાય છે. ગરબા પહેલાં ગવાતા છંદોમાં પણ લોકજીવનની ઝાંખી મળે છે. અષાઢના વરસાદનું વર્ષન કરતા આવા ગીતોમાં ચોમાસાની રાહ જોતી પત્નીની વ્યથા વ્યક્ત થાય છે. ચારા માટે બીજા પ્રદેશમાં ગયેલો પતિ વરસાદ થતાં પાછો ફરશે એવી આશા પત્ની રાખે છે. વરસાદ વરસે છે, દેડકા બોલે છે, પક્ષીઓ ટહુકે છે, છતાં પતિ પાછો આવતો નથી. કુદરતી સુંદર્ય પણ વિરહની વેદનાને ઓછી કરી શકતું નથી. ગરબાઓમાં રાધા-કૃષ્ણનો પ્રેમ, ‘ઓ રંગ રસિયા ક્યાં રમી આવ્યા રાસ’ જેવા મીઠા અધડા, સાસરિયાના ત્રાસની ફરિયાદો અને ‘જોબનિયું આજ આવ્યું ને કાલ જાશે’ જેવી યુવાનીની ફાણભંગુરતાની અનુભૂતિ પણ જોવા મળે છે. આમ, ગરબો માત્ર મનોરંજન કે નૃત્ય નથી. તે લોકજીવનનો દસ્તાવેજ, લાગણીઓની અભિવ્યક્તિ અને લોકશિક્ષણનું માધ્યમ છે. ગરબાના શબ્દો અને તેના અર્થને સમજીએ તો ગુજરાતના સમાજજીવન, સ્ત્રીઓની લાગણીઓ, સામાજિક સહકાર અને સંસ્કૃતિને વધુ સારી રીતે સમજ શકીએ. ગરબાના તાલે માત્ર પગ જ નથી ફરતા, પરંતુ તેની સાથે ગુજરાતનો સમૃદ્ધ લોકવારસો પણ જીવંત રહે છે.

- આ લેખમાં પ્રગટ થયેલા વિચારો લેખકના પોતાના છે.

ચર્ચાપત્ર

શિક્ષકના છેલ્લા શબ્દો
તંત્ર પાસે કળા, ટેકનોલોજી અને માનવસંસાધનોનો ભરપૂર ઉપયોગ કરવાની પદ્ધતિ છે, પરંતુ માનવહ્રદય સમજવા માટે સમય અને સંવેદના નથી. શિક્ષણજગતના એક મુખ્ય શિક્ષકના આત્મહત્યાની ઘટના આ વાસ્તવિકતા સામે ગંભીર સવાલ ઊભો કરે છે. ગંભીર સવાલ ઊભો કરે છે. ગમેતે સૌરાષ્ટ્રવાસીઓ દાખલે છે. હા, વાહનવ્યવહારમાં અનુભવ ચોક્કસપણે અનુભવાય. પણ એ તો સમગ્ર સુરત શહેરની સમસ્યા છે. ધન્ય છે સૌરાષ્ટ્રવાસીઓ, જેમણે સુરતને સ્વયંની કર્મભૂમિ બનાવી. સુરતના વિકાસમાં સિંહફાળો અર્પણ કર્યો.

સુરત - **નંદા શાહ**

વિશ્વ હીરો

દુબઈથી તેલ અવીવ જઈ રહેલી ફ્લાયડુબઈ ફ્લાઈટમાં ભારતીય પાયલોટ કેપ્ટન સ્મિત મચ્છરે 174 મુસાફરોને બચાવ્યાં, જ્યારે તેમના સહ-પાયલોટે વિમાનને તોડી પાડવાના પ્રયાસમાં તેમના પર છરી વડે હુમલો કર્યો. ગંભીર ઈજાઓ થવા છતાં, મચ્છરે વળતો પ્રહાર કર્યો, પ્રતિકાર કર્યો અને કોપ્પીટનો દરવાજો ખોલવામાં સફળ રહ્યા. જેથી ફૂ અને મુસાફરો સાઉદી એરેલિયાના તાબુકમાં કટોકટી ઉતરાણ કરતાં પહેલાં હુમલાખોર નહીં હોતા, પ્રલય ઔર નિર્માણ ઉસકી ગોદ મેં પલતે હૈ.” શિક્ષકને સમજવો અને સાંભળવો હવે તંત્રની સૌથી મોટી જરૂરિયાત છે.

સુરત - **હરીશ ચૌધરી**

સાચી સમૃદ્ધિ આને કહેવાય
Whatsup wall/face book પર રજૂ થયેલ કહાની મુજબ કોન બનેગા કરોડ પતિ ના હોટ સીટ પર વૈજ્ઞાનિક,phd ધારક, એક university ના કુલપતિ અને ભૂતપૂર્વ રાષ્ટ્રપતિ એ પી જે અબ્દુલ કલામ સાથે કામ કરવાની તક મળેલ એવાં ટા નીરજ સક્સેનાએ શાંતિપૂર્ણ જવાબ આપી રૂપિયા ૩,20000 સુધી પહોંચ્યા, હજુ ઘણી life લાઈન બાકી હોવા છતાં, કાર્યક્રમના વિરામ બાદ, અમિતાભ બચ્ચને 11 મો પ્રશ્ન પૂછતાં, રમત આગળ વધારવા જણાવતાં સક્સેનાએ કહ્યું “sir મારે રમત છોડવી પડે” આવો જવાબ સાંભળતા અમિતાભ આશ્ચર્યચકિત થઈ ગયા, મોટી રકમ જીતવાની તક હોવા છતાં તેઓ રમત કેમ છોડવા માંગતા હશે, ત્યારે ટા નિરજજીએ કહ્યું “સર હોટ સીટ પર બેસવા અન્ય લોકો પણ રાહ જોઈ રહ્યાં છે. તેઓને પણ તક મળવી જોઈએ. મારી પાસે જે છે તે મારા માટે પૂરતું છે. અમે ડ બહેનો અને માતાને મારા પિતાએ કોઈ કારણસર ઘરમાંથી કાઢી મૂકી છે એટલે અનાથ આશ્રમમાં રહીએ છીએ. નીરજજીએ રમત છોડી ન હોત તો આ છોકરીને હોટ સીટ પર આવવાની તક મળી હોત? એક વ્યક્તિને પોતાને મળતી તક છોડી બીજાના જીવનમાં એક નવી તક ઊભી કરી. કેટલું મોટું બલિદાન. આજે વ્યવહારમાં જ્યારે બીજાને કાયદેસર મળતી તક પર પણ પ્રકાર કરવામાં આવે છે ત્યારે ટા નિરજજી જેવા વિચારો દરેક વ્યક્તિ ધરાવતી થાય તો ભારત વિશ્વગુરુ બની શકે તેમ છે.

સુરત - **કલ્પના બામણિયા**

પુરુષાર્થ કર્યો, પણ પ્રારબ્ધે સાથ ન આપ્યો!

કહેવાય છે કે પુરુષાર્થ પ્રારબ્ધને ઘડે છે, પરંતુ ક્યારેક પ્રારબ્ધની લીલા અકળ હોય છે. કે. આસિફે દોઢ દાયકાના પરિશ્રમ પછી ‘મુગલ-એ-સીટ પર આવવાની તક મળી હોત? એક વ્યક્તિને પોતાને મળતી તક છોડી બીજાના જીવનમાં એક નવી તક ઊભી કરી. કેટલું મોટું બલિદાન. આજે વ્યવહારમાં જ્યારે બીજાને કાયદેસર મળતી તક પર પણ પ્રકાર કરવામાં આવે છે ત્યારે ટા નિરજજી જેવા વિચારો દરેક વ્યક્તિ ધરાવતી થાય તો ભારત વિશ્વગુરુ બની શકે તેમ છે.

સુરત - **ચન્દ્રકાન્ત રાણા**

સૌરાષ્ટ્રવાસીઓને સો સલામ

સુરત શહેરના નાના વરાછા અને મોટા વરાછાનો વિકાસ

નિહાળી આનંદની અનુભૂતિ અવશ્ય થાય. અત્યંત આધુનિક સગવડ ધરાવતી ઇમારતો અને વિકસિત એરિયા

દરશમાન થાય છે. ધન્ય છે સૌરાષ્ટ્રવાસીઓને, સુરતમાં દૂધમાં સાકરની જેમ ભળી ગયાં અને સુરતના સર્વાંગી વિકાસમાં અનેરું યોગદાન અર્પણ કર્યું. હીરા ઉઘોગ,

બાંધકામ ક્ષેત્રે, ટેક્ષટાઈલ ક્ષેત્રે અન્ય વેપાર વિ. અનેક આર્થિક સૌરાષ્ટ્રવાસીઓએ પ્રગતિ સાધી સુરતના વ્યાપારનો ચાર ચાંદ લગાડી દીધા અને સૌરાષ્ટ્રવાસીઓના સમાજમાં દાનવીર ભાષામાં પણ સ્વયંનું સામાજિક ક્ષેત્રે યોગદાન

પૂરેપૂરો ઊતરી શક્યો નહીં. ફિલ્મ પૂર્ણ થાય તે પહેલાં જ આસિફનું અવસાન થતાં ટીમે અપૂરી કલ્પનાને શક્ય તેટલી સાકાર કરી ફિલ્મ પૂરી કરી, પરંતુ ધારેલી સફળતા મળી નહીં. આ ફિલ્મ સાથે અભિનેતા ચંદ્રમોહનનું નામ પણ જોડાયેલું હતું. ‘મુગલ-એ-આઝમ’ના પ્રારંભિક તબક્કામાં તેમનું અવસાન પણ મોટો આઘાત હતો. આમ, ‘લવ એન્ડ ગોડ’ના નાયક સંજીવકુમાર ટકી રહ્યા, પરંતુ સંજીવકુમાર ટકી રહ્યા, પરંતુ ક્ષેત્રે સૌરાષ્ટ્રવાસીઓએ પ્રગતિ લેવાયો. કવિ પ્રદીપજીનો પંક્તિઓ અહીં સાચી ઠરે છે: “કોઈ લાખ કરે ચતુરુઈ, કરમ કા લેખા મિટે ના રે ભાઈ!”

સુરત - **ચૂડક એમ. ગુજરાતી**

- આ લેખમાં પ્રગટ થયેલા વિચારો લેખકના પોતાના છે.